

05 JUL 2013

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Det kongelige justis- og beredskapsdepartement
Sivilavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

<i>Deres referanse</i>	<i>Vår referanse</i>	<i>Dato</i>
12/7414	2013/00475-3 008	02.07.2013

Høring – rapport om ”Avhør av særlig sårbare personer i straffesaker”

1. INNLEDNING

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 16.01.2013 om ovennevnte. Vi beklager fristoversittelsen.

Politidirektoratet har forelagt høringen for Kripos, ØKOKRIM, Politihøgskolen og samtlige politidistrikt. Vi har mottatt svar fra Kripos, Politihøgskolen og Agder, Asker og Bærum, Hedmark, Romerike, Salten, Sunnmøre, Søndre Buskerud, Telemark, Vestfold, Vestoppland og Østfold politidistrikt. Mottatte høringssvar følger vedlagt i kopi. Disse er i noen sammenhenger referert eller henvist til i direktoratets uttalelse. Høringssvarene bør imidlertid gjennomgås i sin helhet.

Politidirektoratet slutter seg, i likhet med Kripos, Politihøgskolen, Agder, Asker og Bærum, Hedmark, Romerike, Salten, Sunnmøre, Telemark, Vestfold, Vestoppland og Østfold politidistrikt, til hovedtrekkene i arbeidsgruppens vurderinger og forslag.

Politidirektoratet vil nedenfor under punkt 2 knytte kommentarer til enkelte punkter i rapporten, herunder komme med forslag til endringer i forskriftsutkastet. Punkt 3 inneholder våre merknader til økonomiske og administrative konsekvenser. Fremstillingen følger i all hovedsak rapportens systematikk.

2. KOMMENTARER TIL ARBEIDSGRUPPENS FORSLAG TIL NYE REGLER

Forslag om at politiet overtar ansvaret for dommeravhøret

Politidirektoratet støtter arbeidsgruppens forslag om å overføre ansvaret for disse avhørene fra domstolen til politiet under ledelse av påtalemyndigheten.

Som påpekt i rapporten er dommeravhøret både et etterforskningsskritt og et bevisopptak som trer i stedet for barnets direkte forklaring under en eventuell hovedforhandling.

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388

Arbeidsgruppen har vurdert (punkt 5.2.2, side 32) om en redusert involvering av domstolene kan virke negativt på avhørets bevisverdi, men anfører at ”bevisverdien av et avhør avhenger av kvaliteten på avhøret, og på at avhøret vises i retten under hovedforhandlingen slik at en får sett hvordan vedkommende forklarer seg. I så måte er hvor fort avhøret gjennomføres, kompetansen til avhøreren og den tekniske kvaliteten på opptaket, langt viktigere enn om en dommer har fulgt avhøret underveis.” Politidirektoratet slutter seg til denne vurderingen.

En fordel med at politiet overtar ansvaret for avhøret er at gjennomføringsprosessen blir enklere og at tiden fra anmeldelse til avhør dermed forhåpentligvis vil bli betydelig redusert. En slik ordning vil videre gi politiet økt fleksibilitet i valg av fremgangsmåte i initialfasen og legge bedre til rette for flere avhør. Som arbeidsgruppen påpeker viser nyere forskning at flere avhør av barnet, når det er nødvendig, kan være det mest hensynsfulle overfor barnet, og avgjørende for å få saken opplyst i tilstrekkelig grad – såfremt avhørene gjennomføres av kvalifiserte avhørere etter anbefalte metoder, nært i tid og av den samme avhøreren.

Søndre Buskerud politidistrikt uttaler at politidistriktet ikke anbefaler at ansvaret for gjennomføring av de avhørene som skal benyttes som bevis i en hovedforhandling overføres til politi/påtale:

”Når det gjelder innledende avhør for å undersøke om det er holdepunkter for det forhold som anmeldes, mener vi at det i større grad bør kunne tas ordinære politiavhør på lyd/bilde. Jurist og etterforsker avgjør om avhøret da skal foretas på barnehuset eller hos lokalt politi. Slike avhør bør etter en konkret vurdering av bevisene kunne tas både med og uten forsvarer til stede. Dette for i første omgang å klarlegge om det er hold i saken og for raskt å sikre bevis. Et slikt innledende avhør vil dessuten kunne gi grunnlag for etterforskningsskritt som kan føre til flere spørsmål til barnet. Deretter bør avhøret sikres med dommeravhør som vi har nevnt ovenfor. Nyere forskning viser at gjentatte avhør av barn ikke er skadelig, men tvert om er viktig og nødvendig.”

5.2.4.2 EMK

Arbeidsgruppen redegjør i rapportens punkt 5.2.4.2 for hvilke krav EMK og EMDs praksis stiller til en avhørsordning.

Politidirektoratet støtter arbeidsgruppens konklusjon om at det, i forhold til retten til kontradiksjon, er adgang til utsatt varsling til siktede om berømmelse av avhør av barnet/den psykisk utviklingshemmede. For øvrig, når det gjelder fortolkningen av bestemmelser gitt av hensyn til å beskytte vitnet, viser vi til uttalelsen fra Vestoppland politidistrikt.

Politidirektoratet savner i punkt 5.2.4.2 en gjennomgang av våre internasjonale menneskerettsforpliktelser overfor barn og psykisk utviklingshemmede, herunder krav til oppfyllelsen av hensynet til ”barnets beste” i avhørsordningen.

5.2.4.3 Praktisk om kontradiksjon

Politidirektoratet er enig i at det skal oppnevnes forsvarer for mistenkte og at mistenkte skal varsles om det første avhøret og gjennom sin forsvarer gis anledning til å stille spørsmål til vitnet, med mindre etterforskningshensyn eller hensynet til vitnet taler mot det.

Kripos uttaler at:

”det i noen tilfeller vil være behov for å gjennomføre et første avhør, særlig av fornærmede, uten at siktede eller forsvarer varsles. Dette er en konkret vurdering som politi og påtalemyndighet må gjøre i hver enkelt sak. Kontradiksjonen i slike tilfeller vil ivaretas ved at siktede og forsvarer får anledning til å gjennomgå avhøret i etterkant, og får tilbud om gjennomføring av et tilleggsavhør av barnet hvor forsvarer kan stille spørsmål. Dette er for øvrig dekket opp av arbeidsgruppens forslag til ny forskrift § 10.

Det er Kripos' erfaring at barn kan påvirkes i tilfeller hvor siktede er et familiemedlem, og hvor varsling via forsvarer om avhør gjøres før barnet er avhørt. Dette kan ha svært uheldige konsekvenser både for etterforskning og oppklaring av saken, og for fornærmede/vitnet.”

Også Salten politidistrikt påpeker viktigheten av at det fortsatt åpnes for en skjønnsmessig vurdering av utsatt varsling.

Politidirektoratet er enig i at det inntas regler i forskriften om at det kan gjennomføres flere avhør av et vitne eller en fornærmet, jf. utkastets § 6.

5.2.4.5 Ledelse av avhøret

Politidirektoratet er positiv til forslaget om at ansvaret for å lede avhørene legges til påtalejuristen, som har det formelle ansvaret for etterforskningen og som er utdannet og trent i de juridiske avveiningene, jf. utkastets § 5 første ledd første punkt.

Politidirektoratet er enig i at det stilles krav til kompetanse både til avhøreren og den som skal lede avhøret. Vi viser til at en god ledelse av slike avhør forutsetter god kunnskap om fagfeltet, og at dette igjen har betydning for avhørets kvalitet og bevisverdi. Vi viser videre til at påtalejuristene ifølge forslaget tillegges et større ansvar som leder for avhøret, herunder oppfølging av forberedelsene, tilrettelegging av avhøret og protokollføring. Også Politi høgskolen, Kripos, og Salten, Østfold, Hedmark og Vestfold politidistrikt støtter uttrykkelig forslaget.

Politidirektoratet er, i likhet med ovennevnte, samtidig enig i at det ikke bør stilles et formelt krav om at avhørslederen har gjennomført en særskilt utdanning, jf. formuleringen i utkast til ny forskrift § 5 (rapportens punkt 9.2) om at politijuristen ”bør” ha gjennomført slik utdanning. På sikt bør dette muligens gjøres til et absolutt vilkår, men før et slikt formalkrav eventuelt innføres må utdanningen dimensjoneres slik at politidistriktene får utdannet det nødvendige antall avhørsledere. Også Hedmark, Østfold og Vestfold politidistrikt tar til orde for en fremtidig obligatorisk opplæring.

Vi har for øvrig merket oss at det foreslås at Politi høgskolen bør gis i oppdrag å utarbeide egne kurs for påtalejurister som skal lede slike avhør.

Som påpekt av Politi høgskolen kan de spesielle temaene på dette fagområde tilsa at det bør vurderes en egen utdanning til denne gruppen ansatte. Samtidig må den foreslåtte utdanningen

”... sees i sammenheng med den eksisterende juristutdanningen ved Politihøgskolen, hvilke muligheter man har til å justere disse og hvilke utdanningen som skal prioriteres i årene som kommer.

Påtalejurister gjennomfører i dag et obligatorisk utdanningsløp det første arbeidsåret, og i tillegg tilbys en videreutdanning for politiets påtalejurister etter tre års arbeidserfaring. Den obligatoriske utdanningen vil være gjennomført for å få tildelt utvidet påtalekompetanse.”

For øvrig viser vi til Politihøgskolens generelle merknader om deres satsning på fagfeltet.

I utkastet til § 5 tredje ledd første punktum heter det at ”Avhøret skal gjennomføres av en avhører med godkjenning fra Politihøgskolen”. Politihøgskolen foreslår at denne ordlyden endres til ”Avhøret skal gjennomføres av avhører som har gjennomgått og bestått Politihøgskolens spesialutdanning i avhør av barn og ungdom.”

Vestoppland politidistrikt påpeker at utkastets § 5 tredje ledd tredje punktum, som gjelder politiets samtaler på stedet, og ikke krav til avhørsleder og avhører ved dommeravhør, skilles ut i en egen paragraf

5.3.2 Aldersgrense for barn

Politidirektoratet støtter forslaget om å knytte skjæringstidspunktet for hvem som omfattes av ordningen til tidspunktet for første avhør, idet dette vil gi økt forutberegnelighet og fjerne saksbehandlingstiden som usikkerhetsmoment i disse sakene.

Vi er imidlertid, likhet med Vestoppland politidistrikt, usikker på hvorvidt vi er enig i at aldersgrensen for avhør av barn bør være under 15 år. Arbeidsgruppen viser til at en senking av alderskravet til under 15 år i praksis vil medføre en relativt liten tilpasning av aldersgrensen, idet svært mange i gruppen mellom 15 og 16 år likevel må møte som vitne i en eventuell hovedforhandling fordi de fyller 16 år før hovedforhandlingen. Vi mener imidlertid at et forslag om at 15-åringer ikke lenger skal være omfattet av ordningen, må vurderes opp mot våre internasjonale forpliktelser i forhold til ”barnets beste”, jf. ovenfor under punkt 5.2.4.2.

Vestoppland politidistrikt uttaler følgende om dette:

”Barn er per definisjon mindreårige – det vil si under 18 år – selv om man har møteplikt som vitne/fornærmet i retten fra fylte 16 år. Dette berører også oppnevning av setteverge, nettopp fordi barnet eksempelvis ikke kan samtykke til fritak for taushetsplikt fra lege selv. Man er altså «voksen nok» til å avhøres uten å bli ivaretatt på samme måte som de mindre barna, men samtidig har man ikke anledning til å ta beslutninger i straffesaken på egne vegne. Problemstillingen rundt at det kan fremstå som kunstig å definere barn som de under 15 år, når man ellers er å anse som barn/mindreårig inntil fylte 18 år, er en problemstilling også Barneombudet reagerte på under siste dommeravhørskonferanse. Et barn mellom 15 og 18 år vil kunne ha behov for samme tverrfaglige støtteapparat i avhørssituasjonen og i rollen som fornærmet som andre barn. Vi er redde for at disse barna vil miste muligheten til å bli ivaretatt på samme måte som andre barn kun fordi de har passert 15 år. For øvrig bemerker vi at det ikke har fremstått som problematisk for barn over 16 år å la seg avhøre i politiavhør etter dagens ordning.

Så lenge de må møte i retten fra fylte 16 år må man kanskje legge til grunn at disse barna også fint vil «takle» avhør utenfor barnehus fint, selv om poenget er at hjelpeapparatet på barnehuset – som disse større barna antas å ville ha like stor nytte av som andre barn – ikke vil være der for disse barna.”

Søndre Buskerud, Telemark og Østfold politidistrikt støtter arbeidsgruppens forslag om en aldersgrense på 15 år. Vi viser til de begrunnelser som er gitt.

I utkastets § 2 første ledd er personkretsen som omfattes angitt som ”Barn under 15 år som er fornærmet eller sentralt vitne i saker som gir rett til bistandsadvokat”.

Politidirektoratet viser her til Telemark politidistrikt som uttaler at det er noe uklart:

”... hva som menes med begrepet « sentralt vitne» i motsetning til fornærmede. I og med at det i senere bestemmelse fremgår at avhørene som nevnt i § 2, 1. ledd skal foretas i barnehus er det viktig å få klarlagt hvilke vitner utover den som har fornærmet status det skal tas avhør av i barnehus.

Telemark politidistrikts synspunkt på dette er at vitner som selv ikke har opplevd seksuelle overgrep eller vold normalt ikke trenger oppfølging i et barnehus, da særlig med tanke på medisinsk undersøkelse, behandling og oppfølging forøvrig slik en fornærmet har. I de aller fleste tilfeller vil slike vitner kunne tas avhør av på lyd og bilde andre egnede steder eks. hos politiet. Dette har både en tidsbesparende og kapasitetsbesparende effekt for politiet og barnehusene uten at det går ut over bevisverdien og ivaretagelsen av vitnet.

Det foreslås således at man tar bort personkretsen « sentrale vitner» i bestemmelsens første ledd og heller føyer denne personkretsen til i tredje ledd sammen med vitner under 15 år i andre forhold slik at disse kommer inn under «kan» bestemmelsen både når det gjelder om avhørene skal foretas etter forskriften og om det kan gjennomføres på barnehus. Det forenkler bestemmelsen og hindrer tvilsspørsmål om hvem som kan regnes som « sentrale vitner». Politiet vil allikevel måtte vurdere i forhold til kriteriene i § 3 om vitneavhør av barnet bør foretas etter forskriften og om det bør tas på barnehuset.”

Vestoppland politidistrikt påpeker at det i § 2 første til tredje ledd er lovteknisk uheldig å gjenta bestemmelsen om at reglene om barn under 15 år gjelder tilsvarende for personer som er psykisk utviklingshemmet.

5.4.1 Avvikle observasjonsordningen?

Politidirektoratet har ingen innsigelser til at reglene om observasjon bortfaller. Vi vil samtidig understreke betydningen av sekvensielle avhør av de yngste barna.

5.5.2 Hvem skal gis anledning til å overvære avhøret

Politidirektoratet er enig i at det bør forskriftsfestes hvem som skal ha tillatelse til å følge avhøret, idet dette vil sikre en enhetlig praksis.

Det fremgår av utkastets § 8 at avhørsleder, andre etterforskere, og ansatte ved barnehuset skal kunne følge avhøret. Det heter videre i punkt 5.5.2 at ”der det er oppnevnt forsvarer og

bistandsadvokat skal disse selvsagt få følge avhøret”, likevel slik at det kan tenkes tilfeller hvor ”etterforskningsmessige hensyn” kan være begrensende, jf. straffeprosessloven § 242.

I punkt 5.5.2 heter det at også representanter fra barnevernet bør tillates å følge avhøret dersom de selv finner det formålstjenlig, med mindre den avhørte da ikke vil forklare seg, eller omfanget av forklaringen vil bli begrenset. Arbeidsgruppen viser i sin begrunnelse til at det å la en representant fra barnevernet få følge avhøret er ”en god og effektiv måte å underrette barnevernet på, slik at de kan utføre sine lovpålagte oppgaver. Det kan også være en god måte å sikre at bestemmelsen i straffeprosessloven § 226 bokstav e følges opp på en god måte. Alternativet er at barnevernet gis tilgang til opptaket i ettertid. Det er følgelig ingen utfordringer knyttet til taushetsplikt ved en slik løsning. I akutte tilfeller vil en i tillegg spare viktig tid ved å la barnevernet følge avhøret.”

Politidirektoratet er noe skeptisk til at barnevernet skal gis anledning til å delta i avhøret. Straffeprosessloven § 226 bokstav e gjelder tilfeller hvor barnet er mistenkt for lovbrudd, og ikke hvor det selv er vitne i en straffesak. Selv om påtaleinstruksen § 5-2 pålegger politiet en meldeplikt under etterforskningen, kan det hevdes at dette ikke i seg selv tilsier at barnevernet skal være til stede under politiavhøret og at dette kan føre til en uheldig rolleblending. Som påpekt av arbeidsgruppen, er et argument mot en slik løsning at barnevernet selv melder mange av de sakene politiet etterforsker, og at de ansatte selv kan være vitne i saken. Vi har samtidig merket oss at det i rapporten side 52 er vist til at departementet i rapport om Barnas hus (2006 s. 49) påpekte at rett til kopi og tilstedeværelse er viktig forutsetninger for tiltak fra barnevernets side og om barnet har behov for behandling eller særskilt oppfølging, uten at barnet trenger å forholde seg til flere instanser og personer.

Kripos uttaler at det er klar fordel at de profesjonelle aktørene gis anledning til å følge avhøret, slik at det så tidlig som mulig kan fattes beslutninger og iverksette tiltak som er til ”barnets beste”, jf. også ovenfor til punkt 5.3.4.2.

Asker og Bærum og Hedmark politidistrikt bemerker at det i forskriften ikke er noen regulering av eller kontroll med den informasjon barnevernet får ved å være til stede ved avhørene.

Asker og Bærum politidistrikt påpeker videre at det i forkant av avhøret er viktig med en dialog mellom politi og barnevern mht til avklaring av hverandres roller og samtalen med barnet. Det vises til at barnevernet bruker DCM samtalemetodikk i samtale med barna og at dette i noen kan tilfeller påvirke og trette barna i forhold til politiforklaringen.

§ 11 Bistandsadvokatens rolle

Det fremgår av utkastets § 11 at bistandsadvokatene ”skal” varsles om avhøret, og gis anledning til å følge avhøret.

Politidirektoratet viser her til Romerike politidistrikt som uttaler at:

”Dette kan være problematisk i enkelte saker, for eksempel i familievoldssaker der mor og barn er fornærmet, men mors lojalitet er hos far. Det ser ut til at arbeidsgruppen tenkte over problemstillingen i forbindelse med utformingen av utkastets § 8, 1. ledd, siste punktum. Men slik disse bestemmelsene lyder i dag synes bruken av ordet ”skal” i § 11 å medføre en varslingsplikt uansett

etterforskningshensyn. Politimesteren i Romerike foreslår derfor at en i § 11, legger til bisetningen ”så fremt ikke etterforskningsmessige hensyn tilsier noe annet”.

5.5.3 Fristen for gjennomføring av avhør

Det foreslås et skille mellom avhør av fornærmede og sentrale vitner i saker som gir rett til bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107a, og andre nærliggende tilfeller. I de førstnevnte tilfellene foreslås en frist på en uke fra politiet ble kjent med opplysningene som gir grunn til avhør. For avhør av fornærmede i andre saker foreslås en frist for gjennomføring av avhør på fire uker fra samme tidspunkt. Fristen gjelder med mindre hensyn i straffesaken tilsier noe annet. Eventuelle fristbrudd skal begrunnes i protokollen fra avhøret.

Som det fremgår av rapporten gjennomføres dommeravhør i dag ofte ikke innen fristen på to uker, jf. dommeravhørsforskriften § 4. Her ligger det et klart forbedringspotensiale. Politidirektoratet er enig i at det bør videreføres en frist for avhør og at det settes klare frister for gjennomføring av avhør i de mest alvorlige sakene. Vi viser til at tidselementet er helt avgjørende i disse sakene.

Hedmark, Telemark, Vestoppland, Søndre Buskerud og Østfold politidistrikt påpeker at det er usikkert hvorvidt det etter forslaget i praksis vil være mulig å gjennomføre avhør av denne gruppen innen en uke.

Vestoppland politidistrikt uttaler herunder:

”Eventuelle brudd på fristen i første ledd – uavhengig av om den settes til én eller to uker – vil bero på flere ting:

- a) Hvilke etterforskingsskritt/avhør som må tas før man har noe å konfrontere barnet med i avhør (Fritak for taushetsplikt for å avhøre vitner må innhentes og kan ta flere dager å få.)
- b) Det må oppnevnes setteverge ved overformyndieriet eller tingretten (kan ta flere dager).
- c) Avhøret skal berammes på barnehuset som har åpent fem dager i uken.
- d) Taktiske vurderinger – eksempelvis behov for legeundersøkelse som må berammes på sykehus/barnehus (Dette kan ta kort tid på sykehus, på barnehuset er det lege en sjelden gang til faste oppsatte datoer.)
- e) Kapasiteten til dommeravhørene
- f) Reglene rundt bruk av lyd- og bildeavhør av sentrale vitner i alvorlige saker (Utarbeidelse av resymé tar tid, og vil kunne medføre bruk av kun lydopptak og direkte protokollasjon av avhøret for å spare tid forut for avhør av særlig sårbare personer).”

Vestoppland og Østfold politidistrikt påpeker at politiets mulighet for etterlevelse av den foreslåtte fristen henger nært sammen med spørsmålet om i hvilken grad en er avhengig av at barnehuset har kapasitet, og hvorvidt det er adgang til å gjennomføre dommeravhør på politistasjon eller lensmannskontor når barnehuset ikke har kapasitet.

Østfold politidistrikt uttaler herunder at:

”Det kan bli vanskelig å få gjennomført avhør innen fristen fordi det ikke er kapasitet ved barnehusene. Det vil da bli et spørsmål om det viktigste er å få

gjennomført avhøret innen fristen i § 4 eller å oppfylle forskriftens skal-regel om å gjennomføre avhøret på barnehuset, jf. forslag til ny forskriften § 3. Ved denne avveiningen mener vi at det er hensynet til fornærmede (barnet/den utviklingshemmede) og når man tror "tidsvinduet" for forklaring er åpent, som da må veie tyngst. Vi ser at forskriften har regler som kan begrunne at fristen for avhør ikke er overholdt, men det er ikke hjemmel i forskriften for å avvike reglene om gjennomføring av avhør på barnehus. Dette bør vurderes. ..."

Politidirektoratet slutter seg til dette, jf. også nedenfor til punkt 6.2.2 og forskriftens § 3.

Salten politidistrikt tar til orde for at forsvarer og bistandsadvokat pålegges en plikt til å stille til avhør. Politidistriktet viser samtidig til at hensynet til kontradiksjon bør anses ivaretatt dersom forsvarer møter med annen advokat som stedfortreder dersom det ikke er praktisk mulig for oppnevnt forsvarer å stille til det fastsatte tidspunktet.

6.2.2 Om barns rett til å komme på barnehus

Arbeidsgruppen foreslår at bruk av barnehus gjøres obligatorisk for barn under 15 år som skal avhøres som fornærmet. Det samme gjelder ved avhør av sentrale vitner i saker som gir rett til bistandsadvokat. For mindre sentrale vitner, og vitner i andre saker åpnes for bruk av barnehus. Forslaget må ses i sammenheng med at arbeidsgruppen i punkt 5.2.1 foreslår en utvidelse av sakstyper som gir rett til bistandsadvokat, og endring av alderskravet i punkt 5.2.3.

Evalueringen av barnehusene påpeker det uheldige ved variasjon i bruk av barnehus mellom politidistriktene og at det kan være behov for å regulere dette i lov eller forskrifts form for å skape en enhetlig praksis. Politidirektoratet er enig i dette og støtter forslaget om å forskriftsfeste retten til å benytte et barnehus. Kripos og Agder politidistrikt uttaler seg i samme retning.

I utkastet til forskriftens § 3 første ledd første punktum står det at avhør etter § 2 første og andre ledd "skal" tas på barnehus. Etter første ledd tredje punktum kan imidlertid avhøret gjennomføres andre steder "dersom hensynet til den som skal avhøres tilsier det".

Romerike, Telemark, Salten og Søndre Buskerud politidistrikt foreslår at det bør være åpning for fleksibilitet i form av en "bør"-bestemmelse og ikke en "skal"-bestemmelse hva gjelder om avhøret tas på barnehuset. Som påpekt av Telemark politidistrikt vil politiet da kunne vurdere fra tilfelle til tilfelle når barnehuset og dets fasiliteter, kompetanse og oppfølgingsmuligheter er ønskelig og nødvendig alle sakens fakta sett under ett og hvor også politidistriktets avhørskapasitet må tas med i vurderingen. En erfaren politijurist etter samråd med etterforskere og avhørspersonell på saken vil kunne vurdere dette på en god måte.

Vestoppland politidistrikt uttaler:

"Etter vår oppfatning er det klart at eventuelle kapasitetsproblemer ved barnehuset ikke kan gå utover barnet. Derfor må det bli slik at dommeravhørene kan gjennomføres for eksempel på politistasjon eller lensmannskontor dersom barnehuset ikke har kapasitet på ønsket tidspunkt. Det kan også være tilfeller hvor lang reisevei, fare for bevisforspillelse gjør det praktisk uheldig og urimelig å reise til barnehuset, slik at avhør må kunne tas andre steder. Vi legger til grunn at

bestemmelsen i første ledd tredje punktum åpner for dette. I motsatt fall foreslår vi at det presiseres på annen måte i forskriften.”

Politidirektoratet er enig i dette.

7.5 Barnhusene som kompetansesentra og krav om ettergodkjenning av avhørere

Politidirektoratet ser behovet for en systematisert oppdatering og veiledning av avhørere etter endt utdanning og støtter arbeidsgruppens forslag om å formalisere et krav om ettergodkjenning av avhørere. Vi viser til at dette vil være et viktig verktøy for å opprettholde og videreutvikle kompetansen hos avhørerne, noe som igjen har betydning for avhørets kvalitet og bevisverdi.

Arbeidsgruppen foreslår (side 70) at ansvaret for konkretisering av hvilke krav som skal stilles, og den nærmere utformingen av ordningen overlates til Politihøgskolen i samarbeid med Kripos.

Politihøgskolen bemerker at:

”[...] det ikke er åpenbart hvilket ansvar høgskolen skal ha for å imøtekomme ulike faglige oppdaterings- og veiledningsbehov, etter at studentene har avsluttet sin formelle utdanning hos oss.

Det bør utredes nærmere hvordan en planmessig faglig oppdatering av dem som har gjennomført utdanningene mest hensiktsmessig bør gjennomføres. Det må også vurderes om det skal være den enkelte arbeidstakers og lokale arbeidsgivers hovedansvar å holde seg faglig oppdatert på sitt arbeidsområde etter endt utdanning. Det må videre vurderes om det er behov for plassering av et faglig ansvar hos Politihøgskolen, i tillegg til det faglige ansvaret som i dag ligger hos Politidirektoratet og høyere påtalemyndighet.

Spørsmålet om krav til ettergodkjenning av avhørere reiser også en del særskilte problemstillinger. Slik Politihøgskolen ser det, vil det være behov for særskilt å utrede spørsmålet om ”krav om ettergodkjenning av avhørere”, og gjerne i samarbeid med Politidirektoratet og Riksadvokaten.”

Enkelte underliggende instanser advarer mot en sammenblanding av de ulike aktørenes roller. Vi viser her til uttalelsene fra Agder og Hedmark politidistrikt.

8.1.3 Dialogutskrift, sammendrag og forsøk med protokollering

Arbeidsgruppens forslag om at politiet alene gis ansvar for disse avhørene, medfører at ansvaret for utskrift og protokollering også overføres fra domstolene til politiet. Det blir dermed politiets ansvar å avgjøre om utskrift er nødvendig og i tilfelle hvordan dette skal gjøres.

Arbeidsgruppen går ikke konkret inn på hvem i politiet som skal utføre oppgaven. Samtidig heter det i utkastets § 12 første ledd annet punktum at ”Avhørslederen har ansvaret for at protokollen skrives.” Rapporten viser også til et forskningsprosjekt i Oslo med eksterne profesjonelle skrivere. Kripos og Agder og Hedmark politidistrikt tar til orde for at utskrift av avhør bør gjøres av sivilt personell. Kripos påpeker herunder at gjennomlesing og godkjenning kan gjøres av avhører i ettetid og at det bør unngås at spesialutdannede

avhørerne bruker uforholdsmessig mye av sin kapasitet på å lage rapporter i ettertid. Politidirektoratet mener i likhet med Kripos at erfaringene fra voksenavhør bør undersøkes nærmere før en eventuell forskriftsendring gjennomføres på dette punktet.

For øvrig viser vi til uttalelsene fra Agder og Søndre Buskerud politidistrikt.

Arbeidsgruppen foreslår at protokollasjon skjer etter de ordinære regler i straffeprosesslov og påtaleinstruks, dog slik at det i større grad åpnes for delvis og begrenset protokollasjon av avhøret.

Politidirektoratet viser her til Salten politidistrikt som uttaler at:

”Dialogutskrift er svært ressurskrevende å skrive og lese, og resyme bør være regelen der lydkvaliteten på avhøret er god. Dette forutsetter imidlertid god kompetanse hos rapportskriver, slik at resymeet gir et korrekt bilde av det som fremkom i avhøret.”

Politidirektoratet vil bemerke at adgangen til delvis og begrenset protokollasjon ikke fremgår av utkastets § 12. Vi mener, i likhet med Hedmark politidistrikt, at det er viktig at dette fremgår klart av forskriften, ikke minst av hensynet til ressursbruken.

Etter utkastets § 12 første ledd bokstav e) skal protokollen opplyse om årsaken til eventuell fristoversittelse av ”§ 4 andre ledd”. Telemark politidistrikt uttaler at dette bør omformuleres til ”§ 4”, idet det vil kunne skje fristoverskridelser fra tid til annen og at de fleste sakene det tas avhør i vil falle inn under første ledd.

Østfold politidistrikt foreslår å ta inn et tillegg i utkastets § 12 om at protokollen skal leses opp i møtet etter avhøret, og at innsigelser mot protokollen må formidles fra partene der og da. Det vil dermed fremgå av protokollen at innholdet er vedtatt av partene uten innsigelser.

Punkt 8.2.2 Koordinering før avhøret

Arbeidsgruppen foreslår at det formelle ansvaret for forbereding av avhøret legges til lederen av avhøret, jf utkastets § 7 første ledd første punktum. For å sikre at koordinering skjer, skal det også fremgå av protokollen for avhøret om det er gjennomført et koordineringsmøte, eller hvordan dette eventuelt er ivaretatt.

Det fremgår av utkastets § 7 første ledd annet punktum at ”Den praktiske tilretteleggingen kan overlates til barnehusene eller andre.”

Hedmark politidistrikt uttaler at distriktet forutsetter at dette ”gjelder tilretteleggingen på Barnehuset og ikke den tilrettelegging som skjer i forkant i forhold til politi, advokater og andre jf. også det som er nevnt ovenfor om ikke å blande rollene.”

8.3 Bruk av videokonferanse

Arbeidsgruppen foreslår regler om intern bruk av videokonferanse ved barnehusene.

Videre foreslås at adgangen til ekstern bruk av videokonferanse reguleres, men at det overlates til avhørslederen å avgjøre om og på hvilken måte dette i så fall bør gjøres. Videre foreslås det klargjort at dersom avhøret gjennomføres per videokonferanse, så skal det inkludere både formøte og ettermøte.

Vi viser her til uttalelsen fra Østfold politidistrikt:

”Det er viktig, rent tidsmessig, at det er adgang til å bruke videokonferanse ved gjennomføringen av dommeravhør. Dette til tross for at man er kjent med at barnehusene gjerne ønsker at alle aktører skal møte ved barnehuset. Østfold politidistrikt har erfart at veien til avhører kan oppfattes som lang der det oppstår uenighet om hvilke spørsmål som skal stilles og på hvilken måte. Det samme oppleves når fornærmede skal foreholdes bilder/dokumenter i avhøret. Faren for misforståelser er da til stede, hvilket igjen kan medføre at det må tas nytt avhør.

Vi foreslår at det bør åpnes for en adgang for at politiet i særlige tilfeller kan pålegge samtlige aktører, da særlig forsvarer og bistandsadvokat, å møte direkte på det aktuelle barnehus.”

8.4.8 Hjelpeverger og begrensede oppnevninger

Østfold politidistrikt uttaler:

”Østfold politidistrikt er enig med arbeidsgruppen i behovet for oppnevning av setteverger i akutte tilfeller. Vi kan oppleve i dag at settevergens oppgave begrenses til gjennomføringen av dommeravhøret. Det kan medføre at samtykker til fritak fra taushetsplikt o.l. må innhentes annet steds fra, eller at det må en ny oppnevning til for å kunne få til dette. Dette er problematisk. Vi imøteser således forenklete regler på dette punkt.”

Politidirektoratet slutter seg til dette.

10.2 Forslag til endringer i straffeprosessloven

Politidirektoratet viser til uttalelsen fra Vestoppland politidistrikt.

3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Overføring av avbørsledelsen fra domstolene til politiet

Som påpekt av arbeidsgruppen innebærer overføringen av avhørledelsen fra domstolen til politiet ressursbesparelser i domstolene og tilsvarende økt ressursbruk i politiet.

Salten politidistrikt uttaler:

”Domstolene har over tid opplevd en økning i antall dommeravhør som følge av at aldersgrensen for dommeravhør ble utvidet til 16 år samt at politiet har senket terskelen for opprettelse av familievoldssaker. Politiet stiller i dag med avhørspersonell og påtalejurist i alle dommeravhør. Det er likevel åpenbart at en overføring av ansvaret vil medføre en større arbeidsbyrde for politiet. Merbelastningen kan delvis avhjelpes ved at aldersgrensen for dommeravhør - som foreslått - senkes til 15 år. Det innebærer imidlertid flere ordinære politiavhør. Det er også grunn til å tro at politiet, både i forkant, underveis, og etter et dommeravhør vil få økt arbeidsbyrde som må kompenseres.”

Også andre politidistrikt påpeker at dette vil kreve økt spesialisering i påtalemyndigheten i politiet og økte ressurser for å forberede og gjennomføre politiavhørene, og til nødvendig etterarbeide.

Agder politidistrikt uttaler:

”For å kunne få til en tilfredsstillende kvalitetssikring må politidistriktene velge ut et antall politijurister som skal kunne overta dommernes ansvar for styring og protokollførsel av dommeravhørene som en viktig spesialfunksjon – i tillegg til andre løpende saksbehandleroppgaver. Dette vil kreve en styrking av påtaleledet i politiet som må gjenspeiles i rammetildelingene. I tillegg vil det også bli nødvendig å styrke de koordinerende funksjonene i forhold til berammelser, innkallinger av advokater, bistandsadvokater m.m. Disse funksjonene ivaretas i dag hovedsakelig av ansatte i domsstolene. Også her blir disse samordningsoppgavene mer krevende enn tidligere gjennom forslaget om utvidelser av retten til å få oppnevnt bistandsadvokat m.m.”

Kompetansekravene

Som påpekt av arbeidsgruppen vil de kompetansekravene arbeidsgruppen stiller til avhørere og avhørsledere også stille krav til Politihøgskolen om å tilby aktuell etterutdanning, og at de som skal foreta avhørene gjennomfører disse, jf. ovenfor. Det heter at formelle krav til kompetanse vil gi noen økte kostnader, men at det ikke har vært mulig å kostnadsberegne dette nærmere.

Politihøgskolen anslår at kostnader for Politihøgskolen for utvikling og gjennomføring av en utdanning i ledelse av avhør på 10 studiepoeng vil ligge i området kr. 50-150 000.

Romerike politidistrikt påpeker at den store utskiftningen blant denne gruppen påtalejurister ”blir en ressursutfordring i forhold til dagens situasjon hvor relativt uerfarne politifullmektiger kan delta i de dommerledede avhørene.”

For øvrig viser vi til uttalelsen fra Asker og Bærum og Søndre Buskerud politidistrikt.

Fristen for avhør

I utredningens punkt 11, side 98, heter det at ”forslagene om frister for avhørene vil ventelig ikke medføre økte kostnader.”

Romerike politidistrikt bemerker:

”Også her antas arbeidsgruppen å ha glemt å ta for seg ressursbehovet for påtalemyndigheten som leder av avhørene. I dag er det slik at saksjourhavende jurist vet hvilken dag han trekker saker, og tilpasser timeplanen etter dette. Hvis politijuristen i tillegg må sette av hele uken etter saksjourdagen, for det tilfelle at det dukker opp en sak der juristen skal være avhørsleder, vil dette naturligvis være mer ressurskrevende enn dagens ordning. Særlig med tanke på at med dagens ordning hender det relativt ofte at unge politifullmektiger må møte i dommeravhør på vegne av erfarne politiadvokater, fordi politiadvokatene er forhindret på grunn av andre berammelser mv.

At politiet også skal overta ansvaret for innkallinger, herunder finne tidspunkt som passer for alle involverte parter, vil naturligvis også medføre økt belastning for politiet. Politimesteren i Romerike mener derfor at den foreslåtte ordning vil medføre en større ressursbruk hos politiet enn det arbeidsgruppen beskriver.”

Rett til bruk av barnebus

Det heter at arbeidsgruppens forslag om å gjøre bruk av barnebus obligatorisk ved en del avhør vil medføre noen økte kostnader, men at dette ikke har latt seg kostnadsberegne nærmere.

Politidirektoratet vil bemerke at dette forutsetter økte ressurser til barnehusene. Søndre Buskerud politidistrikt påpeker også dette.

Protokollasjon

Arbeidsgruppen legger til grunn at forslagene om nye regler for protokollasjon ”vil ventelig ikke medføre økt ressursbruk, ut over eventuelt økning i antallet avhør.” Imidlertid påpekes at arbeidsbelastningen vil flyttes fra domstolen til politiet, og at det ikke er tvil om at utskrift av avhørene er arbeidskrevende.

Asker og Bærum politidistrikt uttaler at det vil ”bli et vesentlig merarbeid i forbindelse med protokollering, særlig med tanke på å innføre ordning med samtidig protokollasjon. Selv om arbeidsgruppen legger opp til mer samarbeid på tvers av distriktene – noe vi også ser positivt på – må man ikke undervurdere behovet for å dimensjonere distriktene tilpasset kravene og gode og hensiktsmessige løsninger som framkommer i arbeidsgruppens rapport.”

Hedmark politidistrikt uttaler:

”En konsekvens av forslaget er imidlertid at arbeidsbelastningen med protokollasjon av avhør blir flyttet fra domstolene til politiet. Tatt i betraktning et antall dommeravhør for vårt politidistrikt på ca 150 avhør i året før eventuelle endringer vil dette medføre et betydelig merarbeid. Det er også all grunn til å tro at endringene i regelverket vil medføre flere avhør. Med mindre dette tas i betraktning vil målsettingen om raskere behandling av disse sakene raskt bli satt på sterk prøve. Det kan her bemerkes at domstolene følgelig får redusert sin arbeidsmengde på området.”

For øvrig viser vi til uttalelsen fra Vestfold politidistrikt.

Telemark politidistrikt oppsummerer ressursbehovet slik:

”Telemark politidistrikt finner at forslagene til ny forskrift om avhør av særlig sårbare personer og forslag til andre regelendringer på området vil gi politidistriktet utfordringer når det gjelder økt ressursbehov på personellsiden. Dette gjelder å bla:

- økt juristkapasitet pga tid til avhørsledelse, utdanning for avhørsledelse, samt forberedelse, gjennomføring og protokollskrivning fra avhørene,
- økt antall utdannet avhørspersonell for og kompenseres for økning av sakstypen det skal tas avhør i, gjentatte avhør av samme person, kortere frister for gjennomføring, reiseavstand til barnehus, etterutdanning etc.

- bemanning til protokollering av avhør enten det gjelder sivile eller polititjenestemenn som skal gjennomføre dette.
- økt behov for etterforskere for å ivareta etterforskning på et utvidet saksområde og med kortere frister for gjennomføring av avhør.

Ut i fra dagens ressursituasjon ser man store utfordringer med å kunne få dette gjennomført uten økte budsjettmidler for å rekruttere og beholde sivile, etterforskere og jurister til å ivareta de oppgaver regelendringene fordrer.”

Konklusjon

Det er etter Politidirektoratets oppfatning liten tvil om at endringsforslagene vil innebære en betydelig økt ressursbruk for politidistriktene. Politidirektoratet mener at de økonomiske og administrative konsekvensene av de foreslåtte endringene bør utredes nærmere og at det er forutsetning at det følger nødvendige ressurser med en eventuell ikrafttredelse av forskriftsbestemmelser som foreslått. Det er herunder viktig at en riktig dimensjonert utdanning av avhørsledere er på plass før forskriften trer i kraft.

Med hilsen

Steinar Talgø
fung. avdelingsdirektor

for Kristine Langkaas
seksjonssjef

Saksbehandler:
Kathinka Steenstrup
Gunnvor Hovde

Vedlegg:
13